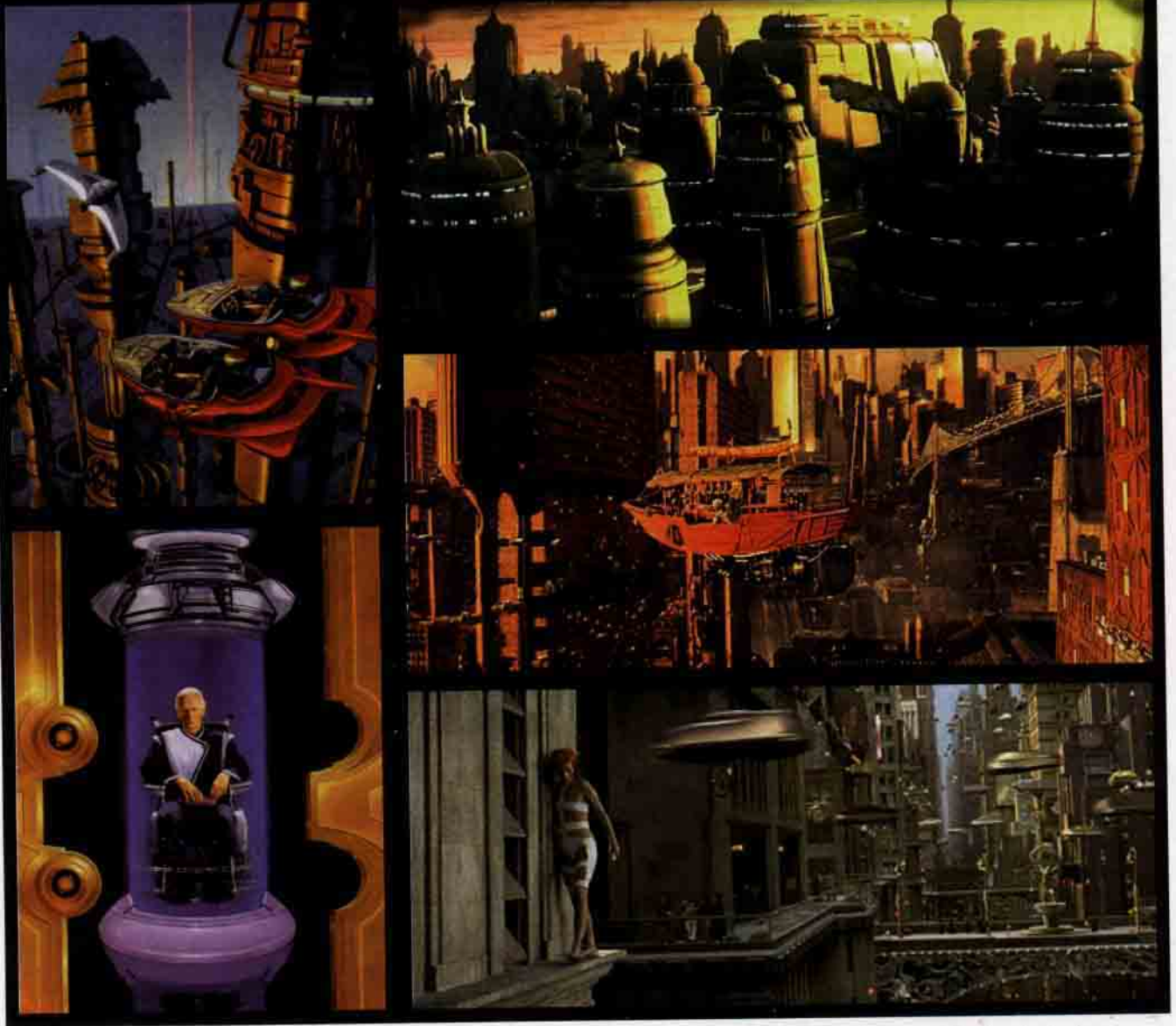

Geleceğin Dünyası

Bilimin en büyük buluşlarından biri yapıldı, gündelik yaşantımıza yavaş yavaş girmeye bile başladı. İnsanın ruh sağlığını düzelteren ve evdeki yaşamında kendisini daha mutlu hissetmesini sağlayacak bir buluş bu: Sessiz çalışan elektrikli süpürgeler. Bir an için durup bunun neresi önemli diye düşünebilirsiniz. Bu düşünce en fazla evdeki temizlik gününe kadar sürecektir. Temizlik günleri evlerde yaşanan o kargaşa düşünüldüğünde bunun ne kadar önemli bir buluş olduğu anlaşılacaktır. Sessiz elektrikli süpürgeler, bilimin ve teknolojinin insan hayatını gittikçe daha da kolaylaştırmakta olduğunun bir göstergesi olarak görülmelidir.

YIRMINCI YÜZYIL bilim ve teknolojinin insan hayatını en fazla kolaylaştırdığı yüzyıl oldu. Bilim-kurgu bunun ileride daha fazla olacağını gösteriyor bize. Gözle-
rimizi kapatıp geleceği düşlediğimizde zihnimizde belirenler 21., 22., 30.

yüzyılın ürünleri... Geçmişte yaşamış bilimkurgu yazarları bugün sahip olduklarımızı bilseler öngörülerinin doğru çıktığını görebilirlerdi. Günlük yaşantımızda kullandığımız otomobiller, telefonlar, bilgisayarlar, internet, hatta otomobillerin lastikleri, telefonların kabloları bile birer düşten

ibaretti yalnızca, hatta düşünmemşti bile. Dünyanın çevresini en hızlı sek-sen günde dolaşabilir, havada balonlarla uçabilirdiniz bir zamanlar, Denizlerin altında ise yalnızca Kaptan Nemo gibi dahiler dolaşabilirdi. Bugünse Ay'a giden insanoğlu Mars'a gitmenin hazırlıklarını yapıyor. İn-

sansız uzay araçlarıysa çoktan Güneş Sistemi'ni terk etti bile.

Günümüz bilimkurgusunda geleceğin dünyası en sık işlenen konulardan biridir. Birçok yazar geleceği merak etmiş, ileriki yüzyılların nasıl olacağını düşlemişlerdir yazdıklarında. Hatta Stanislaw Lem, Gelecekbilim Kongresi adlı kitabında bize geleceği nasıl bilebileceğimizi anlatır. Üstelik önerdiği H. G. Wells'in zaman makinesi gibi gerçekleşmesi belki de imkânsız bir yöntem değildir:

“– Gelecekbilimci kelimesi artık başka bir anlam taşıyor. Gelecekbilimci önsavurganlıkla, tahminde ve kehanette bulunur. Bense işin sadece teorisiyle ilgileniyorum. Tamamıyla yeni bir alan, bizim zamanımızda bilinmeyen bir alan. Dilbilimsel türetme aracılığıyla kahinlik diyebiliriz buna. Morfoloji yoluyla önceden tahmin etmek! İleriye yönelik etimoloji.

– Hiç duymamıştım nasıl bir şey?

– Dilbilimsel gelecekbilim dilin dönüşüm olasılıkları aracılığıyla geleceği araştırır. İnsan ancak anladığı şeyi hükmedebilir ve ancak kelimelerle ifade edebildiği bir şeyi anlar. Bu nedenle ifade edilemez olan bilinemeyecek olandır. Dilin evrimindeki gelecek aşamaları inceleyerek, dilin günün birinde aktarma becerisini göstereceği keşifleri, değişimleri ve toplumsal devrimleri öğreniyoruz.

– İnanılır gibi değil. Tam olarak nasıl yapıyor bu iş?

– Araştırmalarımız en güçlü bilgisayarların yardımıyla yürütülüyor. Çünkü insanın tüm çeşitlemeleri kendi başına takip etmesi imkânsız. Tabii çeşitleme derken dilin sözdizimsel paradigmatik değişikliklerini kastediyorum. Bir iki örnekle konuyu aydınlatayım. Bir kelime söyle bana, herhangi bir kelime.

– Bilinç.

– Bilinç? Hmm. Bilinç. Peki. Takdir edersin ki ben bilgisayar değilim, onun için de basit örnek veriyorum: Bilinçli, bilinçdışı, bilinçaltı, bilinçyedi, yedi numaralı bilinç. Bilinçbir, bilinçiki, bilinçüç diye sayıyoruz. Anladın mı?

– Hiçbir şey anlamadım.

– Oysa apaçık ortada, insanın bir tane bilinci değil, birçok bilinci olduğunu varsayıp bunları numaralandırıyoruz. Dolayısıyla bilinçaltı dediğimizde hangi bilinçaltı dediğimizde hangi bilinçaltı bahsettiğimizi bilmek lazım. Çok ilginç. Kolektif bir bilinç. Belki de kişiliğin birçok parçaya bölünmesiyle ortaya çıkan bilinç. Bir bilinç çokgeni. Başka bir kelime lütfen.

– Ayak.

– Güzel. Tekayak, ikiyak, üçayak, dörtayaklı. Kırkayak. Ayakdaş, ayakşinas. Ayakbaz, ayakbazlık.

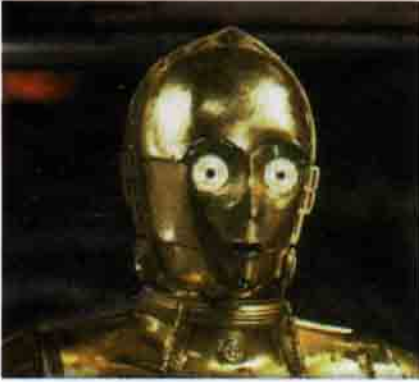
Ayaksızıntısı insanı ayaksız yapıyor, bu durumda ayakkabılığın ihtiyacı olabilir, ayakkabılık. Tamam işte, kuvvetli bir ayak birliği yapınca ayakkabılık doğuyor. Ayakkabılık, ayakkabı... ayakkabıkuvvet? İçayak ve dışayak! Bence bir şeye varmak üzereyiz. Ayaklı kuvvet, ikiyaklıkuvvetler.

– Ama bu kelimelerin hiçbir anlamı yok ki!

– Şu an için hayır, ama ileride evet. Daha doğrusu zamanla anlam kazanabilirler, tabii eğer ayakkabı ve ayaksızlanma yaygın hale gelirse. Robot kelimesinin on beşinci yüzyılda hiçbir anlamı yoktu, halbuki o zamanlar Gelecekdilbilim olsaymış robotları kolayca tahayyül edebilirlermiş insanlar.”

İnsanlığın geleceği ile ilgili yazılan bilimkurgularda ana temalardan biri de insanlığın Dünya'dan ayrılma-

rak evrendeki diğer gezegenlere yerleşmeye başlaması üzerinedir. Artık farklı ülkeler yoktur bu kitaplarda, farklı dünyalar vardır. İnsanlığın yerleştiği ve aşırı nüfusu yerleştirebildiği, doyurabildiği dünyalardır ana konu: “Yüzlerce kuşak boyunca Trantor, İmparatorluk Hükümeti’nin merkezi olarak kalmıştı ve Galaksi’nin orta bölümünde, nüfusun en yoğun olduğu, endüstri açısından çok ilerlemiş dünyalar arasındaydı. Bu yüzden de insan ırkının o zamana dek gördü-

ğü nüfus bakımından en yoğun ve zengin bir kent halini alması kaçınılmaz bir şeydi.

Trantor’da düzenli olarak gelişen kentleştirme çabaları sonunda en yüksek noktaya erişti. Trantor gezegeninin 75 milyonkare genişliğindeki yüzeyi tek bir kent halini aldı. Kentin en parlak günlerinde nüfusu kırk milyarı geçiyordu. Bu müthiş nüfus hemen hemen sadece imparatorluğun yönetimiyle ilgileniyor ve bu insanlar bu karmaşık iş için sayıla-

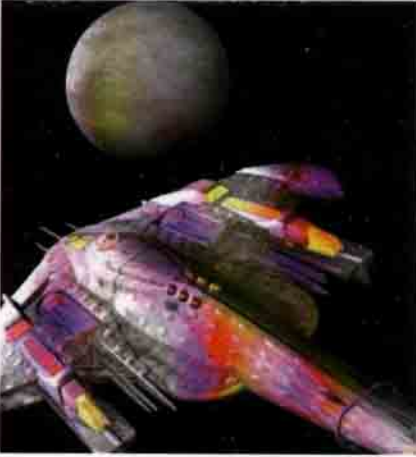
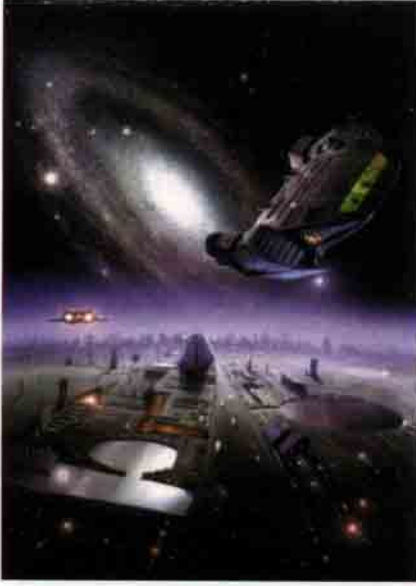
rının pek az olduğunu düşünüyorlardı. Her gün on binlerce gemiden oluşan filolar yirmi tarım dünyasının ürünlerini Trantor sofralarına getiriyorlardı.”

Trantor, emri altındaki diğer gezegenlerden beslenebilen şanslı bir gezegendir. Nüfusu ne kadar artarsa artsın besleyip barındırabilecek kaynağı vardır. Peki ya Dünya? Dünyamızı da gelecekte aşırı nüfus, açlık, enerji kaynaklarının yetersiz kalması gibi sorunlar bekliyor. Yakın gelecekte uzayı fethetmemiz de olası görünmediğinden gelecek için düşünüp sorunlara çözümler üretmek gerekmektedir. Tıpkı Gelecekbilim Kongresi’nde yapıldığı gibi:

“Podyumun üzerinde gündemi belirten süslü bir pano duruyordu. İlk tartışma maddesi dünyada yaşanan kentleşme sorunu, iki-ekoloji sorunu, üç-hava kirliliği sorunu, dört-enerji sorunu, beş-gıda sorunu. Ardından toplantıya ara verilecekti. Teknoloji, ordu ve siyaset sorunları üzerinde ertesi gün durulacaktı; takiben başkanlık divanı katılımcılarından gelen teklifler değerlendirilecekti.

Programda altmış dört farklı ülkeden yüz doksan sekiz konuşmacı bulunduğundan her konuşmacıya bildirisini sunması için dört dakika tanınacaktı. Toplantının akışını hızlandır-

mak için bütün raporların önceden dağıtılıp incelenmesi gerekiyordu; konuşmacıysa sadece sayılarla konuşacak, çalışmasındaki en çarpıcı paragraflara aynı şekilde dikkat çekecekti. Bu denli zengin bir enformasyonu daha iyi algılayıp işleme koymak için hepimiz, daha sonra genel tartışma amacıyla ana bilgisayara bağlanacak olan, taşınabilir kayıt cihazlarımızı ve cep bilgisayarlarımızı açtık. Amerikan heyetinden Stan Hazelton hissederek tekrarladığı sayılarla salonda bir heyecan rüzgarı estirdi: 4, 6, 11 ve dolayısıyla 22; 5, 9 sonuç itibarıyla 22; 3, 7, 2, 11'den çıkan sonuç 22 ve sadece 22 idi! Birisi 'peki ama ya 5, hem 6, 18 ya da 4'e ne demeli?' diyerek ayağa fırladı. Hazelton her halükârda sonucun 22 olduğu şeklindeki açık kapı bırakmayan bir cevapla karşılık verdi itiraza. Hazelton'un bildirisindeki sayı anahtarına bakıp, 22'nin dünyanın sonu anlamına geldiğini gördüm.

Bir sonraki konuşmacı Japonya'dan Hayakawa'ydı, geleceğin evine dair ülkesinde geliştirilen bir takım planlar sundu. Doğumhaneleri, yuvaları, okulları, dükkanları, müzeleri, tiyatroları, paten sahaları ve krematoryumlarıyla sekiz yüz katlı bir evdi bu. Değerli merhumların küllerini saklamak için yeraltı depoları, kırk kanallı televizyon, konformist olmayan alt kültür toplulukları için yeraltı mezarlıkları hep proje kapsamında olan şeylerdi. Oldukça alışılmadık bir fikir de her ailenin yaşadığı

mekanı her gün değiştirmesiydi., satranç taşları gibi bir daireden öbürüne taşınacaklardı.. Bu uygulama sıkıntı duygusunun hafifletilmesine yardımcı olacaktı.. On yedi kilometre küplük hacmi, okyanusun temelinde oturtulmuş temeli ve stratosfere ulaşan çatısıyla, bu binanın çiftleri evlendirme bilgisayarları olacak, ayrıca binada yirmi dört saat hizmet veren intiharı önleme merkezi bulunacaktı. İkinci Japon delege Hakayawa, 10 000'e 1 ölçekli bir model üzerinde böyle bir evin neye benzeyebileceğini gösterdi. Binanın kendi oksijen kaynağı vardı; ancak her şey yeniden kullanım ilkesine göre işleyeceğinden gıda ya da su rezervleri bulunmuyordu. Katı ve gaz halindeki tüm atık ürünler tüketim amacıyla ıslah edilecek ve yeniden işlenecekti. Üçüncü delege Yakahawa, insan dışısından elde edilebilecek tüm lezzetli yiyecek ve içeceklerin bir listesini okudu. Yapay muz, zencefil, çö-

rek, karides, istakoz ve hatta hayli tiksindirici kaynağına rağmen tat açısından Fransa'nın en leziz Burgonya şaraplarıyla rekabet edebilen yapay şarap, listede sayılanlardan birkaçıydı... İlk planda bu geleceğin evinin, güçlü bir pervane sayesinde hareketli olması, böylelikle toplu gezintilerin mümkün kılınması düşünülmüş; ancak sonra birincisi 900 milyon ev söz konusu olduğu, ikincisi de topyekun seyahat anlamsız kaçacağı için bundan vazgeçilmişti. hem bir evin 1000 çıkış noktası olsa ve ev sakinleri bunların hepsini kullansa bile insanların binayı tamamıyla terketmesi olanaksızdı; son kişi de binayı terk ettiği zaman içeride yeni bir nesil yetişmiş olacaktı."

Gezegemizin kaynaklarını hızla tüketiyoruz. Gezegemizi tüketebiliyoruz çünkü aklımız sayesinde gezegendeki diğer türlerin aksine artık doğal seçimden kurtulduk. Kendi yarattığımız felaketimizden yine aklımız yoluyla çıkmanın bir yolu olsa gerek.

Bize bu konuda yardımcı olan ve gittikçe de mükemleşen makineler aracılığıyla gelecekte daha rahat yaşayabiliriz. Hatta artık makineleri mükemmelleştirmekle uğraşmayacağımız günler gelecek. Çünkü makineler bunu bizim için yapıyor olacaklar. Biz ise hep çalışmaktan dolayı isteyip de yapamadığımız şeylere böylece daha fazla zaman ayırabileceğiz. Belki de tam tersi, bu bizim felaketi-

miz olacak. Gittikçe daha az üretir olacağız, bu işi bizim için robotlar yapıyor olacak ya da daha az düşündür olacağız; bizim için çalışan robotlar var ya yeni şeyler düşünmeye ne gerek; o işi de onlar yapsın... Belki ileride bir gün bu sistem bozulduğunda bir sürü robotu ve harika makinesi olan ama onlar arızalandığında bir vidasını bile sıkmaya aklımızın ermediği bir çağ yaşayacağız. Isaac Asimov, İmparatorluk adlı kitabında bunu şöyle anlatıyor: "Bir gemiyi, bir kenti, hatta bütün dünyayı koruyabilecek büyüklükte atomik güç alanları var. Fakat bir tek adamı koruyabilecek güç alanı oluşturmaları imkânsız. Bir kente ısı ve ışık verebilmek için altı katlı binalar yaparak bunları makinelerle doldurmuşlar... Artık onlar kendi dev makinelerini bile anlayamıyorlar. Makineler kuşaklar boyu otomatik bir şekilde çalışıyorlar. Onlara kontrolörler bakıyor. Bu görev babadan oğula geçiyor..."

Ünlü sosyal bilimci Eric Hobsbaw'n, Aşırılıklar Çağı adını verdiği kitabında 20. yüzyılı, kısa 20. yüzyıl olarak nitelendirir. Ona göre 20. yüzyıl, 1. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle başlamış, Sovyetler Birliği'nin sona ermesiyle de bitmiştir. Gerçekten de bugün 1998 yılını yaşarken artık 2000 yılını beklememize gerek kalmamıştır. Bugün 21. yüzyılda yaşamaya başladık zaten.

Geçtiğimiz çağ bize bıraktıklarıyla "aşırılıklar çağı" adını hakediyordu. Bu süre içinde dünya hiçbir çağında yaşamadığı aşırılıkları bir arada yaşamak zorunda kaldı. En fazla nüfus artışı, en büyük savaşlar, en büyük açlıklar, bilimdeki en hızlı ve en büyük gelişmeler, en en en...

En büyük paradoksları bile yirminci yüzyıl çıkarmadı mı karşımıza? Bu kadar kalabalıklaştığı halde dünyamız, bu kadar yalnız kaldığı olmamıştı insanın. Büyük şehirlerde milyonlarca kişiyle beraber yaşıyor insanlar, oysa dolmuşta yanında oturduğu adamı tanımıyor ya da otobüste ayağına basanı ömründe ilk kez gördüğü halde kim olduğunu merak etmiyorlar. İnternet aracılığıyla milyonlarca kişiyle konuşacak kadar sosyal, günlerce evden çıkmayacak kadar da yalnızız. Bilimkurgu altın çağını 20. yüzyılda yaşadı çünkü 20. yüzyılın bilimkurguya ihtiyacı vardı. Aşırılıklar çağında insanlara yeni ümitler gerekliydi.

Yirminci yüzyıl kısa sürmüştü, yirmibirinci yüzyıl ise daha kısa sürecektir.

Gökhan Tok

Kaynaklar
Asimov, I., İmparatorluk, Altın Kitaplar, Çev: G. Suveren, 2. Basım, 1997
Lem, S., Gelecekbilim Kongresi, İletişim Yayınları, Çev: F. Taşkent, 1997
Pohl, E., Dışkıklar Çağı, Metis Yayınevi, Çev: M. Morali, 1998

İŞE İNANARAK BAŞLADIK...

VE BUGÜN

BEKO OLARAK 38 AYRI ÜLKEDEYİZ...

HER ZAMAN İNSANA DEĞER VERDİK...

VE ŞİMDİ

BEKO MARKASI İLE

MİLYONLARCA İNSANIN HİZMETİNDEYİZ...

DÜNYA EKONOMİSİNE

TÜRKİYE'DEN "BİR DÜNYA MARKASI"

KAZANDIRMANIN GURURUNU

HEP BİRLİKTE YAŞIYORUZ.